

Foregående Riberhuus Stift, Riberhuus Amt.

II. Lundenæsamt.

Lundenæsamt grændser mod Vesten til Ringkiøbingsfiord og til Vesterhavet; mod Sønden til Riberhuusamt og Koldingamt; mod Østen til Aarhusstift; og mod Norden til Bøvlingamt og til Liimfiorden.

Det kontribuerende Bøndergods beløber over 8978 Tdr. Hartkorn, foruden Herre- og Præstegaardes frie Hartkorn. Dette Amt er, tilligemed Bøvlingamt, samlet under een Amtmand; og den kongelige Amtstue for begge disse Amter holdes af Amtsforvalteren i Kiøbstæden Ringkiøbing.

Lundenæsamt bestaaer af disse fem Herreder, nemlig: 1) Østerherred; 2) Nørherred; 3) Bøllingherred; 4) Hamrumherred; og 5) Hiermherred.

Vi merke nu hvert Herred i Særdeleshed.

I. Østerherred.

Østerherred grændser mod Østen til Slausherred; mod Vesten til Vesterherred; mod Sønden til Skadsherred; og mod Norden til Nørreherred. Udi dette Herred, især i de fire Sogne, nemlig Torstrup-, Hodde-, Horne- og Ølgodsogne, forarbeides aarlig en ubeskrivelig Mængde af Jydepotter og sorte Gryder eller Kar, hvilke ei allene bruges overalt i Riget, men en fast utrolig Mængde deraf udføres til Skibs til Holland, Hamborg og andre udenrigske Stæder. Denne nationale Fabrik er for Almuen overmaade fordeelagtig. Dette Herred er kun lidet og indbefatter syv Landsbykirkesogne, hvilke ere: 1) Ølgodsogn; 2) Strelevsogn; 3) Hoddesogn; 4) Tistrupsogn; 5) Thorstrupsogn; 6) Hornesogn; 7) Andsaggersogn.

Vi merke nu hvert Sogn især.

1) **Ølgodsogn** bestaaer af Ølgodbye; Ølgodbierge; Vognslundbye; Grønfaldgaard; Østerlistgaard; Vesterlistgaard; Agersnap; Meedombye; Beisnapgaard; Lindborg, en Herregaard, beliggende i Heden; dens frie Hovedgaardstaxt er 45 Tdr. 3 Fkr., Bøndergods 214 Tdr. 7 Skpr. 2 Fkr. 2 1/2 Alb., Tiender 53 Tdr. 6 Skpr. Lindbergmølle; Mosenboel; Torlundgaard; Smaanæring; Hiulundgaard; Harkesgaard; Østerbye; Torpgaard; Skierbekmølle; Forsom, en Herregaard; Havlundgaard; Vallundgaarde; Bøllundgaard; Mitvanggaard; Vestkierbye; Hedingbye; Gammelgaard; Ægknudbye; Hedeboelgaard; Hungebierrgaard. I dette Sogn gøres en Mængde af sorte Gryder og Kar.

2) **Strelevsogn** er Annexet til Ølgodkirke, men ligger i Nørreherred, hvor det findes anført under No. 10.

3) **Hoddesogn** bestaaer af Hoddebye; Hoddeskovbye; Hulvigbyej; Hesselbye Hesselkovbye; Lekbekmølle.

4) **Tistrupsogn** er Annexet til Hoddekirke. Dertil hører: Tistrupbye; Snorupbye; Kragborg, Giødsvang; Havegaarde; Hesselhoved; Uregaard; Galthovedgaard; Vredhovedgaard; Agerkroggaard; en tiendefrie, men nu ukomplet Sædegaard, beboet af tre Bønder; men den har fordum været en komplet Herregaard, omgivet med Grave, hvilke endnu kiendes;

dens frie Hovedgaardstaxt er 10 Tdr. 7 Skpr. 1 Alb. Storetøninssgaard; Lilletøninggaard; Feld, et eenligt Sted; Løvborg, et eenligt Sted; Assingbekmølle. Matrikelen anfører, foruden ovenmeldte Byer og Steder, endnu disse to, Geilboel og Hedetoft.

5) **Torstrupsgn** bestaaer af Torstrupbye; Tangebye; Sigbye; Yderikbye; Ovnbølbye; Firhøye; Lindinggaard; Lindingmølle; en anseelig Herregaard, som fordum har været befæstet i det fiortende Aarhundrede; Gaarden har forhen staaet paa en Høy i Torstrupenge, og blev da kaldet Knubholm; men af Frygt for Vandflod er den flyttet hen paa det Sted, hvor den nu staaer Imellem Borge- og Ladegaarden flyder Lyneaae, som skiller Riberhuusamt fra Lundenæsamt. Udi denne Aae fanges Lax, Ørreder og andre Slags Fisk. Tæt ved Gaarden er en Skov, som er den eneste her i Egnen. Til Gaarden ere skønne Enge, 5 Kirker og en god Deel Bøndergods. Gaarden har Birkeret; men Birketinget er inddraget under Herredstinget. Dens frie Hovedgaardstaxt er 34 Tdr. 6 Skpr. 2 Fkr., Mølleskyld 10 Tdr. 6 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb., Bøndergods 412 Tdr. 4 Skpr. 2 Fkr. 2 Alb., Mølleskyld 13 Tdr. 6 Skpr. 1 Fkr., Tiender 103 Tdr. 6 Skpr. Nørholmølle, saa og en Korn- og Stampemølle; Sekbek; Kragelund; Tradsborg; Ollingbye; Lindingbroe, et Huus; Mikkelborg, et lidet Sted. Udi dette Sogn brændes de beste sorte Jydepotter og Gryder. Foruden de allerede anførte Sognets Byer og Steder nævnes i Matrikelen endnu Folagerboel; Vartov; Skindtoft, hvilke formodentlig af Vandflod ere ødelagte. Man finder en Deel hedenske Gravhøje og Offersteder paa dette Sogns Marker.

6) **Hornesogn** er Annexet til Torstrupkirke. Man vil for vist sige, at Hornekirke har i fordum Tid været den vestligste Kirke imod Havet paa denne Kant, og skal have faaet sit Navn af det bekjendte lille jydsk Rif lige ud for i Havet, som kaldes Rifshorn. Til Hornesogn hører: Mallebye; Viallerup; Vonumbye; Leervadgaard; Asgaard; Deigaard; Biermosebye; Mosegaard; Annexpræstegaarden; Hornelundbye; Rotbølgaarde; Kirkevadboel; Stunsigbye; Stavskiergaard; Fruerlund; Hindsigbye; Gunderupbye; Transbølbye.

7) **Ansagersogn**, hvorigiennem Vardeaae har sit Løb ved mange Grene, og forarsager i stærk Pladsregn og hastig Tøe ved sin Oversvømmelse ofte stor Skade paa Markjorde, Vaser og Dæmninger. De mange Bekke og Aær gjøre, at her i Sognet ere otte Broer, foruden Vaser og Vandsteder at komme over, som undertiden er farligt baade for Kiørende og Gaaende. Til Sognet hører: Ansagerbye; Stenderupbye; Qviebye; Aalingbye; Lundgaarde; Lerkeholt; Skovlingbye; Møllebyegaard; Krongaard; Geil, fordum kaldet Lillelund; Tiphede, fordum Birkebek; Uddegaard; Krogager; Mølgaard.

II. Nørherred.

Nør- eller **Nørreherred** grændser mod Østen til Nørvangsherred; mod Vesten til Vesterhavet og Stavningsfiord; mod Sønden til Øster- og Vesterherreder; og mod Norden til Bølling og Hamrumherreder. Udi dette Herred falder ude imod Havet Marskenge, som kaldes Borkmarsk. Disse Enge vare tilforn underkastede baade Oversvømmelser af Havets brusende Bølger i paakommende Storm, saa og Fare for Sandflugt at ødelegges af. Men da der ved Amtmandens Foranstaltning blev kastet en dyb og breed Grøft med en Vold derhos til at møde Vandet og standse Sandet, hvorefter den opkastede Vold blev besaaet med Sandhavre, som bandt Tørven eller Jordskorpen sammen; saa er nu ved slig Indgrøftning sat Grændser for Vandets Oversvømmelse. Thi naar Vandet af den hæftige Storm drives over sine Bredder, saa sluger Grøften en Deel af Vandet, og Volden staaer imod Bølgernes Magt. Dette Herred indbefatter ti Landsbyekirkesogne, hvilke ere: 1) Lønborgsogn; 2) Ægvadsogn; 3) Sønderborksogn; 4) Nørreborksogn; 5) Hemmersogn; 6) Viumsogn; 7) Oddumsogn; 8) Hounesogn; 9) Lynesogn; 10) Strellevsogn.

Vi merke nu hvert Sogn især.

1) **Lønborgsogn**; dertil hører: Lønborgbye; Lønborggaard, en Herregaard, som for Reformationen har tilhørt de katholske Biskopper af Ribe, hvorfor den ofte kaldes da Lønborgbispegaard. Ved Reformationen hiemfaldt den Aar 1536 med alt øvrigt geistligt Gods til Kongen og Kronen. Efter Souverainiteten blev Gaarden solgt til Partikulaire Eiendom. Gaarden har sit eget

Birk, kaldet Lønborgbirk, og Birketinget holdes paa Gaarden om Tirsdagen. Her er et skiønt Laxefiskerie, og desuden baade i Stavningftord og i Lønborgaae have ypperligt Fiskerie af Ørreder, Helt og alle Slags Fisk. Gaarden er, tilligemed Skrumsager, en Herregaard i Sønderborksogn, oprettet til et Stamhuus; dens frie Hovedgaardstaxt er 62 Tdr. 4 Skpr. 2 Fkr. 2, Alb., Bøndergods baade til Lønborggaard og Skrumsager er 547 Tdr. 7 Skpr. 2 Fkr. 7/10 Alb., Mølleskyld 5 Tdr. 2 Skpr. 2 Fkr., Tiender 127 Tdr. 7 Skpr. Kyvlingbye; Bølbye; Vonstrupbye; Strygegaard; Fierbekgaard; Skovsbyegaard; Møgelgaard; Marinspilgaard; Kongsgaard; Lavstrupbye.

2) **Ægvadsogn** er Annexet til Lønborgkirke. Dertil hører Tarumbye, hvor Tarumkirke ligger, som Kong Hans fik sin Helsot i, da han reiste fra Ribe til Aalborg, hvor han strax efter døde; Tarummøllegaard; Tarumbisgaard, i forstum Tid Tarumbispegaard kaldet, og var da en anseelig Gaard; Græsbølgaard; Brorsbølgaard; Annexpræstegaard; Krages; Seilsbøl.

3) **Sønderborksogn** bestaaer af Sønderborkbye; Oblingbye; Skrumsager, en Herregaard, som nu hører til Stamhuset Lønborggaard; dens frie Hovedgaardstaxt er 28 Tdr. 5 Skpr. 1 Fkr. 2 Alb.; Bøndergodset er indbereget under Lønborggaards Bøndergods.

4) **Nørreborksogn** er Annex til Sønderborkkirke. Dertil hører: Nørreborkbye; Maaegaard; Nidkiergaard; Grubesholm, en Herregaard, som vel er frie, men ukomplet; dens frie Hovedgaardstaxt er 32 Tdr. 1 Skp. 2 Fkr. 1 Alb., Mølleskyld 6 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb. Den hører ind under Stamhuset Lønborg.

5) **Hemmetsohn** bestaaer af Bavnsbølbye; Toftumbye; Slottet; Præstegaarden; Pagggaard; Høgumgaard; Nordenaee, hvori forstum har ligget en adelig Gaard med Grave omkring, hvilke endnu ere at see; Skullebøl; Gundesbøl; Fuusgaard; Blesberggaard; Østergaard.

6) **Viumsohn** er Annexer til Hemmetkirke. Dertil hører Viumbye; Æsbølbye; Vejerupbye; Viumgaard, en Herregaard, men ukomplet; dog blev den Aar 1760

sat til Auktion med 270 Tdr. Hartkorn i Bøndergods, Mølleskyld og Tiender; dens Hovedgaardstaxt er 18 Tdr. 4 Skpr. 3 Fkr. 1 Alb. Lundemark.

7) **Oddumsogn** er meer end een Miil i Længden og Breden; thi Byer og Gaarde i dette Sogn ligge adspredte. Til Sognet hører: Giuris; Strimisbøl; Skodsvad; Pugelund; Nederbye; Præstegaarden; Oderup; Vitterup; Seirup; Blinkeberg; Bimmersbøl; Tæreholm; ved Kirken, Hedegaard; Skodsbøl; Tøstrup; Lillevinding; Bølbøl; Bundsgaard; Raabek; Gundvisbøl; Rosendal; Præsteboe; Graahede; Lundsbye; Stovstrup.

8) **Hovnesogn** er Annex til Ommekirke i Nørvangsherred udi Koldingamt. Til Sognet hører: Lakenborg; Ørbekbye; Søndergreenbye; Nørgreenbye; Dyrviggaard; Povelgaard; Holmosegaard; Oxlundbye; Boslund; Lillegrimlund; Storegrimlund; Knyel; Annexpræstegaard; Kirkeboel; Hovnemølle.

9) **Lynesogn** er Annex til Qvongkirke i Vesterherred i Riberhuusamt. Til Sognet hører: Lynebye; Ulbekbye; Nørhedebye; Sønderdigerbye; Glidstrupbye; Østergaard, en frie, men ukomplet Herregaard, som henhører under Stamhuset Lønborggaard; den skal være oprettet af en nedlagt Bondebye, kaldet Nerrild, hvoraf endnu Nerrilddal strax ved Gaarden har sit Navn. Dens Hovedgaardstaxt er 20, Tdr. 3 Skpr., Bøndergods 59 Tdr. Hartkorn. Tæt forbi Lynekirke gaaer Landeveien paa Vesterkanten af Jylland, og er der et privilegeret Vertshuus for Reisende at bede i. Paa Marken sees mange smaa runde Gravhøie. Udi Sognet har forhen været tre eenlige Steder, nemlig Skoppehuus, Ravnekier og Knude, hvilke ere øde, og deres Jorder bruges nu under Østergaards Hovmarker. Dette Sogn skilles fra Qvongsogn ved Lyneaae.

10) **Strelevsogn** er Annex til Ølgodkirke i Østerherred. Dertil hører: Adsbølbye; Mosbølbye; Nørtorubye; Katrevelboelshuse; Kiergaard; Topgaard; Annexpræstegaard.

III. Bøllingherred.

Bøllingherred, som ogsaa paa nogle Steder har store Heeder, grændser mod Østen til Hamrumherred; mod Vesten deels til Hindherred, deels til Stavningfiord; mod Sønden til Nørreherred, og mod Norden til Hind- og Hamrumherreder. Det indbefatter ti Landsbyekirkesogne, hvilke ere: 1) Borrissogn; 2) Fastersogn; 3) Skiernsogn; 4) Stavningsogn; 5) Deibergsogn; 6) Herningsogn; 7) Lembsogn; 8) Voorgodsogn; 9) Bøllingsogn; 10) Sædingsogn. Vi merke nu hvert Sogn især:

1) **Borrissogn** er omtrent 3 Mile i Omkreds, og deles i to Dele af Skiernaae, som løber der igiennem; over samme Aae er en Broe, hvor man betaler Broeenge for Passage derover, hvilke Penge svares til Lundenæsstamhuus, som skal holde Broen i Stand; der holdes ogsaa en Færge, til at overføre Reisende med, naar her er høie Vande. Dette Sogn har ingen store Landsbyer, men de fleste Steder bestaae af to, een, en halv Gaard eller Boel, og ere følgende: Alergaard; Vindelbroe; Storegaasdal; Lillegaasdal; Ægvig; Hingtorp; Qvisthuus; Kringeltoft; Fonager; Brunbiereg; Skobek; Dudal; Grønborg; Slikdal; Skrafhøy; Dalager; Agergaard; Sønderbyegaard; Borris Degnebolig mod nogle Huse ved Kirken; Tarpbye; Vesterbye; Borris Præstegaard; Debelmose; Nyegaard; Gravild; Helgaard; Sønderkov; Votkier; Kodbøl; Gialdbek; Mosgaard; Borriskrog; Aagaard; Lindvig; Odderskier.

2) **Fastersogn** er Annex til Borriskirke. Til Sognet hører: Astrupgaard; Fasterlund; Æistrupbye; Klokbosebye; FASTERKIER; Fastergaard; FASTERANNEXGAARD; Hannerupbye; Laadal.

3) **Skiernssogn** er halvanden Miil i Omkreds, og bestaaer af Skiernbye; Albekbye; Albekmølle; Vesteranumbye, som har sit Navn af den store Skiernaae, som den ligger hos. Ved denne Skiernaae havde Greverne af Holsteen Aar 1340 begyndt at anlægge en Fæstning mod de Danske; men de bleve slagte af den berømte jydsk Herremand Niels Ebbesen til Nørreriis. Over Aaen er her en stor Broe, som kaldes Skiernaaebroe, eller den store Skiernbroe, som Lundenæseiere skal holde i Stand, hvorimod de oppebære

Broepenge af hver Vogn, Øxne, Heste, Faar, Lam, og af hver Fodgiænger, efter en vis Taxt. Mosgaard; Østerskiernbye; Dall, et eenligt Sted; Skiernbroehuus, er Toldstedet ved den store Skiernaae, hvor der staaer et Toldbret eller Tavle med Kongens Navn paa opslaget, til Efterretning for alle Reisende, hvad de skal give til Broepenge for at passere over Broen, saa og for dem, der drive Heste og Qvæg over Broen at vide, hvad der skal gives til Broepenge for hvert Slags Kreature.

Det Privilegium at oppebære disse Broepenge tilhører Lundenæseiere, som have 5 Broer at holde i Stand, nemlig den store Skiernbroe, den Broe over Kirkeaaen, og tre Broer paa Tarumkier. Østeroldager, to Gaarde; Nørgaard; Old, een Gaard; Præstegaarden; Degneboligen; Kirkeboel;

Lundenæs, en Herregaard af Betydenhed; den har i ældgamle Tider været et kongeligt Slot, vel befæstet med Volde og Grave, hvor Kongerne paa deres Reise ned igiennem Jylland paa den Kant have resideret; af dette Slot havde Lehnet og nu Amtet sit Navn. Lundenæs har fra gamle Tider af havt sit eget Birk, som kaldes Skiernbirk. Den frie Hovedgaardstaxt er 59 Tdr. 4 Skpr. 1 Fkr., Bøndergods 1886 Tdr. 6 Skpr. 1 Fkr. 2 Alb., Mølleskyld 12 Tdr. 3 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb., Tiender 660 Tdr. Ængsigbye; Kier, et eenligt Sted; Veile, et eenligt Sted; Ager, et eenligt Sted; Vraabye; Skaaning, et Boel; Hiordt, et Boel; Kiergaard, to Gaarde; Østermarupbye; Østersmedegaard; Vestersmedegaard; Ladkier, en halv Gaard; Koksgaard; Heebye, et eenligt Sted; Hane, et eenligt Sted; Pebel, et Boel; Toftkloster; Østerganerbye; Vesterganerbye; Ganeraae her i Sognet, har sit Udspring ved Finderup i Herningsogn og Udløb i Fiorden. En anden liden Aae, som deler Skiernbirk fra det øvrige af Sognet, har sin Oprindelse af en Mose ved Bøllingkirke, og et Kildevæld i Fastersogn; alle de Byer og Gaarde, som ligge Sønden fra denne Aae indtil den store Skiernaae, høre til Birket. Korsgaard; Kragtig; Knude; Rakbek; Vestermarup. Vesteroldager, har fordum været en adelig Herregaard, men blev Aar 1634 overskyldet af den store Havflod, og derefter nedbrudt og Jorden henlagt under Deiberglundgaard.

Østen for Lundenæsherregaard har før ligget en Bye, kaldet Østeraunum eller Anum, som for længst er afbrudt og Markerne henlagte under Lundenæshovmarker. Om den store Skiernaae, at kunne ved en gravet Kanal foreenes med den store Gudenaee ved Randers. for at faae Seilads fra Kattegat tværs igiennem Jylland

til Vesterhavet, er allerede forhen meldt i Indledningen ved Nørrejylland Pag. 390.

4) **Deibergsogn** er halvanden Miil i Omkreds; Kirken ligger paa en Høi Bakke midt i Sognet, og har et høit Taarn. Til Sognet hører: Gammeldeibergbye; Stampen, forhen en Stampemølle, bygt paa Herregaardens Grund. Deiberglund, en Herregaard, hvis frie Hovedgaardstaxt er 55 Tdr. 7 Skpr. 2 Fkr. 2 Alb., Bøndergods 217 Tdr. 3 Skpr. 3 Fkr. 2 Alb. Under Hovmarken er henlagt den nysommeldte afbrudte Gaards Oldagers Jorder og Avling. Præstegaarden; Storeskindberg; Lilleskindberg; Kiergaard; Sandagerbye; Gammelgaardbye; Rundal; Vesteragerbye; Ugelbiere; Rabierbye; Hedegaard; Bekboebye; Letagergaard; Lydagergaard; Lildbekgaard; Bundsbekmølle; Kongensholmmølle; Alkiersig; Skydstoft; Ledingbye; Lillevognbiere; Storevognbiere; Deiberglunds Heede.

5) **Herningsogn** er to Mile i Omkreds, og er Annex til Deibergkirke. Dertil hører: Herninggaard; Gammelherninggaard; Annexpræstegaard; Skaarupbye; Skaaruphuset; Høghøyboel; Pikboel; Tylvadgaard; Mølgaard; Aarupbye; Skakkenborgboel; Kongensholm, som i ældgamle Tider skal have været en kongelig Residenz for en Næssekonger, begravet i en Høi paa Marken, men nu er den beboet af 3 Bønder. Rekkergaard, en ufrie og ukomplet Herregaard, hvis Hovedgaardstaxt er 13 Tdr. 3 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb., Mølleskyld 6 Tdr. 3 Skpr. Lykkehusboel; Skræbsgaard; Leervad; Gadgaard; Bratbiere; Bierregaard; Langtind; Løvstrupboel; Dalgaard; Vesterfindrup; Melfindrup; Østerfindrup. Ved Melfindrup er en meget stor Høi, Riishøi kaldet, som er et Sømærke for de Søfarende. Hestekiergaard. Foruden disse ommeldte Byer og Steder i Sognet findes i Matrikelen anført Hanninghedegaard; Tølvadhussted; Albek. Dette Sogn kaldes Vesterherning, for at skille det fra Østerherningsogn i Hamrumherred.

6) **Stavningsogn** ligger langs hos Ringkiøbings Fiord, som her kaldes Stauningfiord, og har sit Indløb fra Havet igiennem Nyemindegab.; denne Fiord er ved Østen og Nordøstvinde undertiden saa tør, at man med tørre Fødder

kan gaae en halv Miil ud paa bar Sand og Klæg lige til Dybet. Dette Sogn deles i Øster- og Vestersogn, er en halv Miil bredt, men een Miil langt fra Lønborg eller Skiernaae indtil Bekmunden, hvor Sognets Kiørsel til Ringkiøbing falder et langt Stykke ud i Fiorden meget farlig og besværlig.

Sognets Byer og Steder ere disse: Bovsøbye; Heebye eller Hede: Sønderbye; Høilletbye; Langkierbye; Østerbierggaard; Vognbierggaard; Knudgaard; Præstegaard; Aanderupbye; Østerbye; Medelbye; Halbye. Ud for Stavningland seer man de Havbierge, som Naturen selv har anlagt, som en Vold og Muur for Havets Magt; thi om disse bleve af Vandet giennemskaarne, da maatte baade Stavningsogn og flere Sogne tillige undergaae af Vandflod. Ikke destomindre lider dog Sognet ofte stor Skade baade paa Agre og Enge af Vandflod, hvilken bortskyller et Stykke af deres Eiendom efter det andet, og tillige undertiden omringer Sognet saaledes, at ingen kan komme der ud eller ind, ja vel ogsaa nogle Gange har sat Sognets Beboere i den største Skræk og yderste Livs Fare. Sæden bliver ofte overskyttet af det salte Vand; men Høe og Foer er ypperligt baade af Marsk- og Geestland, hvorudover de kan got føere deres Qvæg og Heste. Derimod lide de stor Besværlighed for Brandsel, thi de maae forsyne sig lang Veis fra med det, som de skal enten varme sig ved, eller kaage, bage og brygge ved. Af Stavningfiord gaaer Sælhunde ofte op i Harholmbek, og lægge sig paa deres Marskenge, hvilke de fange og brænde Tran af. Her i Sognet findes deels i Jorden, deels i Fiorden Grund eller Katstaal, som bruges i Stedet for Kampestene, hvoraf her slet ingen findes, til at lægge Broe med. Dette Grund ligner Jernetz og det Ahl, som findes i Skadsherred, hvorom er meldt foran Pag. 508.

Sønderst i Sognet ligger Toldhuset, Lundenæs tilhørende, hvor der betaales Broeenge af Kiørende, Ridende og Gaaende, saavel som af Kreature, for Overfarten over den store Skiern- eller Lønborgaae, eftersom en derhos opreist Tavle med Kongens kronede Navn i Chiffre paa udviser. Foruden de allerede ovenanførte Byer og Steder, findes endnu i Matrikelen til dette Sogn: Bierrehede; Søegaard; Krogsgaard; Vodkiergaard.

7) **Lem- eller Lembsogn** bestaaer af Østerlembye; Lempræstegaard; Bekboebye; Holmgaard, en frie, men ukomplet Herregaard, hvis Hovedgaardstaxt er 30 Tdr. 4 Skpr. 1 Fkr. Høkelberg; Agerboe; Kiergaard; Revstrup;

Gammelgaard; Nygaard; Boling; Hindhedegaard; Korsdal; Vestertredie; Gammelmølle; Nymølle; Karsbekbye; Lambekbye; Hede; Aanbek; Kolstrup; Bierg; Favrbye. Foruden ovenanførte Steder i dette Sogn nævnes ogsaa i Matrikelen Søndergaard; Lemberggaard; Nørrebye; Finderupfaaborg; Poulstrup.

8) **Woorgod- eller Vordegodsogn** er over 3 Mile i sin Omkreds, og bestaaer af smaa Byer og eenlige Steder. Dette Sogn deles i to Dele af Woorgodaae, som kommer fra Eisingkier i Vilbergsogn udi Hamrumherred, og løber ud i Skiernaae til Havet. Til Sognet hører: Woorgod- eller Vordegodbye; Præstegaarden, Degne- og Skolehuset ved Kirken; Trøsterup, et eenligt Sted; Østerherborg; Vesterherborg, hvor man seer Rudera af en afbrudt Kirke; Storgaarden; Kielstrup; Lillevod; Storevod; Tolsgaard; Birkmose; Videbekbye; Berdabye, hvor der er en Aae, kaldet Berda-Aae; Lillealle; Vesterager. Paa den østre Side af Woorgodaae hører af Hamrumherred ind til dette Sogn: Storalle, et eenligt Sted; Abiltrup; Lillefielstervang; Storefielstervang, hvor man ogsaa seer Rudera af en nedbrudt Kirke. Foruden den store Woorgodaae, er her i Sognet Berda-Aae, Abiltrupaae, Veddbek, og Herborgdek; over alle disse Aae og Bekke ere ingen Broer, saa at Passagen om Vinterdage og i indfaldende Skylvande er meget vanskelig for Folk.

9) **Viumsogn** er Annexet til Woorgodkirke, men hører til Hamrumherred, hvor det findes anført ved No. 19.

10) **Bøllingsogn** bestaaer af Vesterbøllingbye, Østerbøllingbye og Sønderbøllingbye, hvor Præstegaarden ligger. Foruden anførte Steder i Sognet nævnes endnu i Matrikelen: Kastbjerg, Lillebølling, Vik, Kragmose.

11) **Sædingsogn** er Annexet til Bøllingkirke, og bestaaer af Sædingbye; Steensig, to Gaarde; Klausager, et lidet Sted; Slumstrup, en privilegered, men ukomplet Herregaard, hvis Hovedgaardstaxt er 24 Tdr. 2 Skpr. 3 Fkr. 2 Alb., Mølleskyld 3 Tdr., Bøndergods 66 Tdr. 1 Skp. 2 Fkr. 1/2 Alb., Tiender 25 Tdr. 3 Fkr. 1/2 Alb. Paa Slumstrupsgrund ligger en Mølle og tre smaa Steder.

12) **Ølstrupsogn** bestaaer af Sønderbrorstrup; Nørbrorstrup; Vesterbrorstrup; Flytkier; Bierget; Damgaard; Gammelgaard; Gammelpræstegaard; Nørgaard; Hamelsvang, tilforn et adeligt Sæde, men nu beboes af tre Bønder. Foruden ovenanførte Steder i Sognet, findes i Matrikullen anført Leervang; Heegaard; Juulseie. Dette Sogn deles ved en liden Aae i to Dele.

13) **Hoversogn** er Annexet til Ølstrupkirke, men hører til Hindherred, hvor det findes anført ved No. 11 under Bøvlingamt.

14) **Breiningssogn** er Annexet til Nørømmekirke i Hindherred i Bøvlingamt. Til Sognet hører: Tudskier; Kielsig; Feldbek; Biørnkier; Roihomgaard; Kirkebye; Lovgerødgaard; Vesterbek; Vedebek; Kongebierg; Husted, Vandting; Odderbek; Blesbjerg; Kastentoft; Opfund; Mosegaard; Moseboel; Breiningegaard, som ogsaa skrives Bredning, en Herregaard, hvilken i de katholske Bispers Tid har tilhørt Bispestolen i Ribe, men ved Reformationen med alt sekulariseret geistligt Gods kom til Kronen, som siden har solgt den til privat Eiendom; dens frie Hovedgaardstaxt er 33 Tdr. 7 Skpr. 3 Fkr. 2 Alb., Mølleskyld 6 Tdr. 3 Skpr., Bøndergods 260 Tdr. 1 Fkr. 1 Alb., Tiender 36 Tdr. Storesnogdal; Billering; Lillesnogdal; Rudmose; Randbek; Høimose; Lillesandbek; Storesandbek; Vevstrup; Veierskilde; Randeriis; Romkilde; Koldinghuus; Gaarsdal; Ravnstrup.

IV. Hamrumherred.

Hamrum- eller Hammerumherred er overalt bekiendt af sit store Strømpebinderie, da her af Bønderne forfærdiges en fast utroelig Mængde af uldne Strømper, Nattrøier, Vanter, Huer etc., som hvert Aar bortsendes at sælges. Dette Herred grændser mod Østen til Aarhusstift; mod Vesten til Ulvborg-, Hind- og Bøllingherreder; mod Sønden til Nørre- og Nørvangsherreder; mod Norden til Gindingherred. Dette Herred er af Begreb og Strækning det største i Riberstift. Det indbefatter atten Landsbyekirkesogne, hvilke ere: 1) Rindsogn; 2) Herningsogn; 3) Sundssogn; 4) Ørresogn; 5) Hodsaggersogn; 6) Aulumsogn; 7) Vildbergsogn; 8) Timmeringsogn;

9) Neulingsogn; 10) Sindingsogn; 11) Sneibergsogn; 12) Tiøringsogn; 13) Giellerupsogn; 14) Ikastsogn; 15) Skarrildsogn; 16) Arnborgsogn; 17) Feldingsogn; 18) Assingsogn.

Vi merke nu hvert Sogn især.

1) **Rindsogn** er med sit Annex af mere end ti Miles Omkreds. Dertil hører: Lindbye; Rindpræstegaard; Kolundbye; Fiederholtbye; Storestakelhovet; Lillestakelhovet; Storegunderup; Lillegunderup; Slumstrup; Okkelsgaard; Skierbek; Donsig; Ælmholt; Nørressøbye; Søndersøbye; Vognlund; Sandgaard; Østerhøgild; Vesterhøgild; Holte; Svenlund; Nørreveien; Sønderveien; Orneborg; Mørup; Gammelbosig. Foruden de allerede anførte Byer og Steder findes til Rindsogn endnu anført i Matrikelen: Kovstrup; Kierisgaard og Mølle; Traniberg; Baslund. Udi forrige Aarhundrede blev Agerjorden østen ved Præstegaarden ødelagt af Sandflugt, i det at to Tyre stangedes og stampede Hul i en Ager, hvorpaa fulgte en stærk Storm, som førte Sandet op af Jorden over hele Marken. Ligeledes blev en Gaard, Josballe kaldet, ødelagt af Sandflugt, ved det at Torden slog ned i Jorden, hvorpaa Vinden fik Overhaand med Sandet, som foer frem og udbredte sig.

2) **Herningsogn** er Annexet til Rindkirke, og kaldes Østerherning, for at skille det fra Vesterherningsogn i Bøllingherred. Dertil hører: Herningbye; Herningsholm, en Herregaard, hvis Navn i ældre Tider har været Viig. Den har sit eget Birk, og Birketinget holdes om Løverdagen. Dens frie Hovedgaardstaxt er 48 Tdr. 2 Fkr. 2 Alb., Bøndergods 482 Tdr. 7 Skpr. 3 Fkr. 2 1/3 Alb., Tiender 91 Tdr. Holvingbye; Gullestrupbye; Sønderager; Brendgaard; Lillelundgaard; Salholtkier. Foruden ovenmeldte Byer og Steder anfører Matrikelen endnu til dette Sogn: Odsgaard; Vogiskier; Skaaphuus.

3) **Sundssogn** bestaaer af Sundsbye; Torupbye; Lindebye; Sønderaasbye; Rojenbye; Hollingholtbye; Præstegaarden; Skaaphuus, en smuk tiendefrie Herregaard, beliggende paa Heeden; den var i forrige Aarhundrede indrettet til et Skætterie; dens frie Hovedgaardstaxt er 12 Tdr. 4 Skpr., Bøndergods over 200 Tdr. Hartkorn. Til Gaarden er got Fiskerie i den

kort derfra liggende store ferske Søe, Sundssøe kaldet, saa og skøn Jagt af Uhrhøns i Heeden og andet Vildt. Qvalsholm, beliggende ved Sundssøe; Skinderbølm, en Halvgaard; Mølsted; Kolbek; Ildshoved; Kiergaard. Den fiskerige Sundssøe skal være en Miil lang.

4) **Ørresogn** bestaaer af Ørrebye; Ørregaard, fordum en Herregaard, men nu beboet af 4 Bønder, da den skal være henlagt under Sindinggaard i Sindingsogn; Oversimmelkiær; Nedersimmelkiær; Tordlund; Foldager; Roming; Snepstrup; Ovstrupbye; Unnesprug; Nyegaard; Bredvig. Igiennem Sognet flyder en stor fiskerig Aae, hvorover er en stor Broe; udi Aaen ere Aalgaarde og Ørredfangst, samt andre Slags Fisk. Denne Aae kommer fra Giødstrupsøe, og flyder ud i Havet ved Torsminde.

5) **Hodsagersogn** er Anneret til Ørresogn, men ligger i Gindingherred i Bøvlingamt, hvor det findes anført ved No. 3.

6) **Aulumsogn** bestaaer af Tvedbye; Løringbye; Hierfildbye; Lundbye; Varhedebye; Skierbrkbye; Præstegaarden; Leergrav, en Herregaard, bygt i en Morads med Grave om. Ved Gaarden er en liden Skovkrat, som er meget rar i denne Hedeegn, hvor intet sees uden lutter høit Lyng; dens frie Hovedgaardstaxt er 40 Tdr. 4 Skpr., Bøndergods 200 Tdr. 4 Skpr. 2 Alb., Tiender 25 Tdr.

7) **Vildbergsogn**; hvortil hører: Vildbergpræstegaard; Rodding; Æisingkier; Pugdøl; Buurgaard; Lysgaard; Merrild; Roddinglund; Helleskov; Aagaard; Odsgaard; Tovssing; Bierre. I dette Sogn er ingen Byer, men allene Gaarde og eenlige Steder. Her er en stor Mose, hvori voxer Blaabær, og en Mængde af Brokfugle opholde sig her. Vildbergkirke ligger høit, og har sit Navn af et Vild eller Kildevæld, som Bakken rundt om er fuld af. Endnu hører til Vildbergsogn: Aasbjerg; Overbjerg; Nederbjerg, som ligger i Ulborgherred.

8) **Timringsogn** er Annexet til Vildbergkirke, men ligger i Ulborgherred i Bøvlingamt, hvor det findes anført ved No. 14.

9) **Neuling-** eller **Nøvlingsogn** bestaaer af Præstegaarden; Bekgaard; Nyeboe; Hulflod; Bolsgaard; Korshøy; Ægbek; Østerhoe; Nøvlingsskov; Tvedvad; Skibild; Bredkier.

10) **Sindingsogn** er Annexet til Nøvlingkirke. Til Sognet hører: Qvindvad; Storeasbjerg; Vaadgaard; Kimme; Skree; Pungvig; Ælkier; Lønnebjerg; Sindinggaard; en Herregaard, hvorunder er henlagt en afbrudt Herregaard, navnlig Ørregaards Grund og Eiendom i Ørresogn. Paa denne Herregaards Grund og under dens Taxt er anlagt en liden Bye, kaldet Nyebye. Gaardens frie Hovedgaardstaxt er 25 Tdr. 3 Skpr. 2 Fkr., Mølleskyld 6 Tdr. 2 Skpr. 3 Fkr. 1 Alb., Bøndergods 226 Tdr. 2 Skpr. 1 Fkr. 2 $\frac{3}{5}$ Alb. Krogsnap; Sevendal; Viskered; Ægersgaard; Haversnap er Annexpræstegaard; Bierghusene; Steensbjerg; Sønderlund; Aarvadgaard.

11) **Snebjergsogn** bestaaer af Snebjergbye: Tanderup, en Herregaard, som vel er frie, men ukomplet; dens frie Hovedgaardstaxt er 16 Tdr. 6 Skpr. 3 Fkr. 2 Alb., Bøndergods 40 Tdr. 6 Skpr. 1 Fkr. 2 Alb. Giødstruppræstegaard, beliggende ved den fiskerige Giødstrupsøe. Munkegaard; Kiersgaard; Leervadskier; Volsgaard; Giesumgaard; Studsgaard; Nederamtrup; Overamtrup; Tovstrup; Krogstrup; Biergegaard; Albek; Havnstrup; Raabierg; Fonvad; Helstrup; Hundkier; Næstholt; Ørskov; Basumgaard; Lundmølle. Udi forømmeldte Giødstrupsøe ligger en liden Øe, hvor endnu sees Rudera af en Herregaard, kaldet Taarnborg, hvorfra har gaaet en lang Broe over til Præstegaarden, som da skal have været Ladegaard dertil. I samme Søe sees midt om Sommeren oven paa Vandet at flyde et Slags blaa og slimig Materie, der er saa giftig, at om noget Kreatur drikker det i sig, dør det strax deraf.

12) **Tjøringsogn** er Annexet til Snebergkirke. Dertil hører: Tjøringbye; Trælundbye; Ørnhoved, en liden tiendefrie, men ukomplet Herregaard, som svarer aarlig to Tønder Rug til Præsten; dens Hovedgaardstaxt er 16 Tdr. Sivebek; Vartburg; Frøsig; Biallerbek.

13) **Giellerupsogn** bestaaer af Giellerupbye; Lundbye, hvori Gielleruppræstegaard ligger. Uden for Lundbye ligger en Bavnhøy. Lundgaard; Vraa; Frølund; Kingstrup; Bjerregaard; Busk; Skovbye; Norum; Bitsov; Kroglund; Biøstrup; Storelanglund; Lillelanglund; Have; Sønderfastrup; Nørrefastrup; Agerskov; Birk; Skovhuset; Hamrum.

14) **Ikastsogn** (hvis Kirke ligger vel paa en høi Bakke, men Grunden er dog altid fugtig og fuld af Vand, hvorudover man siger altid her i Egnen, at Ikastsogns Liig druknes altid, men ikke begraves) ligger i Heeden, og har ingen store Landsbyer, men meest adspredte Gaarde og eenlige Steder. Sognet har skiønne Enge, hvori omliggende Beboere købe deres Høe. Til Sognet hører Ikastpræstegaard, hvor en fiskerig Aae løber, der siden gaaer hen ad Holstebro. Ravnsgaard; Hagelskiergaard; Overgaard; Skalmgaard; Vestersuderbek; Nyegaard; Østersuderbek; Høiriisgaard; Kimme; Overholle; Nederholle; Grødebye; Vode; Lilletoftlund; Storetoftlund; Springbjerg; Rom; Tyvkier; Bøgskov; Overisen; Skodal; Heede; Nørlund; Drantum; Sand; Isenvad; Isen, hvorved ligger en stor Bakke, kaldet Isenbierget, som kan sees meget langt borte; Funnesebek; Hesselbjergbye; Uur, tilforn en Herregaard, men nu tre smaa Bøndergaarde; Legsgaard; Munkelund; Bøgild; Lindebierg; Heedegaard; Favrholtbye; TuIstrupgaard; Lyngholm; Hiulsgaard; Mortensgaard; Bondegaard; Olufsgaard; Korporalsgaard; Smedegaard; Holdgaard; Madsesgaard; Patuel; Siggaa; Sighuse; Lassesgaard. I forrige ældgamle Tider skal her i Sognet have været god Skov, men nu findes allene hist og her nogle smaa Kratte og Buske.

15) **Skarildsogn** bestaaer af Skarildbye Krog; Hesselvig; Ronumgaard; Sønderkarstoft; Døfling; Skavegaard; Green; Selstrop; Pindvig; Ødevig; Nørkarstoft, en frie, men nu ukomplet Herregaard, som har gode Enge; dens frie Hovedgaardstaxt er 19 Tdr. 7 Skpr. 3 Fkr. 1 Alb. Den har tilforn havt 154 Tdr. Hartkorn Bøndergods, men er nu solgt derfra. Forbi Skarildkirke, saavel som ogsaa forbi Annexkirken, flyder den store Aae, som løber ud ved Lundenæs, og faaer der Navn af Skiernaee; i denne Aae fanges Lax, Ørreder og Stallinger. Bemeldte store Skarildaee er undertiden meget farlig naar den voxer, thi den samles af tre andre Aaer, nemlig: Holtumaae, Rindaee og Snebergaae. Paa hver sin Side af denne Skarildaee ligge to store fordum opkastede Skandser, af hvilke den ene paa den nørrre Side af Aaen kaldes Hiølundsand, og den anden paa den søndre Side kaldes Æiselvegsand.

16) **Arnborgsogn** er Annexet til Skarildkirke. Dertil hører: Arnborg; Annexgaarden; Tovdal; Storehiølund; Lillehiølund; Birkebek; Torvig; Sæbye; Fæsterholt; Bierre; Skivild; Tornvig; Holtum; Green.

17) **Feldingsogn**, som ogsaa kaldes Sønderfelding, for at skille det fra Felding i Ulborgherred, bestaaer af Overbye; Nederbye; Drumstrup; Torpbye; Mindstegaard; Skovbjerg; Gaasvig; Mosegaard; Nodtvig; Favergaard eller Fruergaard, har tilforn været en Herregaard, men blev af de Svenske i Krigens Tid Aar 1659 afbrændt, og er nu fire Bøndergaarde; Ælkier; Borkiergaard; Høgsvig; Lillebjerg; Vesterbjerg; Østerbjerg; Kløkkerhøy.

18) **Assingsogn** er Annexet til Feldingkirke. Dertil hører: Harnskov; Vildhøsted; Øllingbye; Paarupbye; Bondkierbye; Veilgaard; Agersig; Overkirkegaard; Nederkirkegaard; Mosegaard; Hee eller Aal; Hvede.

19) **Viumsogn** er Annexet til Voorgodkirke i Bøllingherred, og kaldes gemeenlig Nørrevium, for at skille det fra Vium i Nørreherred. Til dette Sogn hører nogle Byer og Steder vesten Aaen i Bøllingherred, og nogle østen Aaen i Hamrumherred. Af dette Sogn ligger i Bøllingherred vesten Aaen: Viumbye; Æggeriis, et eenligt Sted med en Sqvattemølle; Sønderup, et eenligt Sted; Fiskebek. Udi Hamrumherred østen Aaen ligger Skierbekbye; Lillebiørslev; Storebiørslev; Krog; et eenligt Sted; Annexgaarden.

20) **Tvissogn** er Annexet til Feldingkirke i Ulborgherred. Dette Sogn har ingen samlet Landsbye, men allene enkelte Gaarde og eenlige Steder. Til Sognet hører: Tvis Kloster, en skøn Herregaard, som fordum har været et Munkekloster af Cistercienserorden til Jomfrue Mariæ Ære, stiftet Aar 1163 i Kong Valdemar den Førstes Tid, og blev af Paven og Munkene kaldet Tuta Vallis, da dets Navn fordum har været Tvisel. Klosteret havde en Prior og en Abbed. Ved Reformationstiden Aar 1536 blev Klosteret sekulariseret med alt geistligt Gods, og hiemfaldt til Kronen, men sidst i samme Aarhundrede blev det solgt fra Kronen til privat Eiendom. Klosterets gamle Kirke, hvoraf endnu ses Rudera, har været en stor og prægtig Bygning,

men er for lang Tid siden afbrudt; nu er derimod den ene Længde af Borgegaarden indrettet til Sognekirke, og er indviet Aar 1698. Gaarden har fra de gamle Klostertider af frie Birk og Birkeret, da Birketinget holdes om Løverdagen. Den frie Hovedgaardstaxt er 28 Tdr. 6 Skpr. 2 Fkr. 2 Alb., Mølkeskyld 2 Tdr. 1 Skp., Bøndergods 235 Tdr. 5 Skpr. 2 Fkr., Tiender 48 Tdr. Stokvad; Skovtrup; Overure; Storemeidal; Lillemeidal; Grydholt; Breinholt; Haldgaard; Smedegaard; Maigaard; Ulskier; Storegiedboe; Mora; Høvisgaard; Tvislund; Hingebierg; Lindholt; Tuesholt; Munkebroe; Kierbek; Havris; Soelsnyboe; Vibeholm; Kragbek.

V. Hiermherred.

Hiermherred, som ogsaa kaldes Hierumherred, grændser mod Norden til Liimfiorden; mod Sønden til Holstebroeeae, som skiller disse to Herreder, nemlig Hierm- og Ulborgherreder fra hverandre; mod Østen til Gindingherred, og mod Vesten til Skodborgherred. Dette Herred indbefatter femten Landsbyekirkesogne, hvilke ere: 1) Hiermsogn; 2) Gimsingsogn; 3) Giørdingsogn; 4) Vemsogn; 5) Buursogn; 6) Naursohn; 7) Siirsogn; 8) Ølbyesogn; 9) Aspsogn; 10) Favsiingsogn; 11) Veirumsogn; 12) Meirupsogn; 13) Borbiernsogn; 14) Handbiernsogn; 15) Maabiernsogn.

Vi merke nu hvert Sogn især.

1) **Hierm- eller Hierumsogn**, hvis Kirke er en stor og smuk Korskirke, bestaaer af Hiermhede; Sønderhierm; Volstrupbye; Volstrup, en Herregaard af Vigtighed, bygt ved Liimfiorden Aar 1313, og kaldet Volstrupsloot; den har i de katholske Biskoppers Tider tilhørt Riberbispestoel, men ved Reformationen Aar 1536 hiemfaldt med alt geistligt Gods til Kongen og Kronen, saa den blev Aar 1542 solgt til Partikulieres Eiendom; dens frie Hovedgaardstaxt er 52 Tdr. 2 Skpr. 1 Fkr. 2 Alb., Skovskyld 2 Skpr. 2 Alb., Møllenskyld 4 Tdr. 6 Skpr. 1 Fkr., Bøndergods 319 Tdr. 6 Skpr. 3 Fkr. 2 2/3 Alb., Tiender 105 Tdr.; til Gaarden er lidt Krattstov langs med Liimfiorden. Sketterup; Østerausum; Vesterausum; Qviumbye; Præstegaarden; Bjerregaard; Skaar; Østerbye; Telling; Snøderbye; Nedertelling; Faldborg; Kragelund.

2) **Giemsingsogn** er Annexet til Hiermkirke, og bestaae af Giemsinghoved; Østerbye; Struer, er et Ladested ved Liimfiorden, hvor al Tømmer- og Jernlast, som kommer fra Aalborg og fra andre ved Liimfiorden paa denne Kant omliggende Steder til Holstebro udlosses. Qvistrup, en Herregaard, hvis frie Hovedgaardstaxt er 45 Tdr. 5 Skpr. 3 Fkr. 1 Alb., Skovskyld 1 Skp. 1 Alb., Bøndergods 320 Tdr. 7 Skpr. 2 Fkr. 1/12 Alb., Tiender 58 Tdr.; Husballe; Vesterdalbye; Østerdalbye; Mauritzgaard.

3) **Giørdingsogn**; hvortil hører: Søndergiørdingbye; Meilbye; Bondgaard; Klaustrup; Giørdingmølle; Slykbye; Søeflak; Skallebek; Munksgaard; Silkeborg; Bierg; Huusgaard; Galsgaard; Nyegaard; Toft.

4) **Vemsogn** er det ene Annex til Giørdingkirke, og ligger langs med Holstebroeaee. Til Sognet hører: Vestervembye; Østervembye; Annexgaarden; Sand, og flere eenlige Steder. I dette Sogn falder skiønne Enge langs med Aaen.

5) **Buursogn** er det andet Annex til Giørdingkirke. Til Sognet hører: Østerbuurbye; Vesterbuurbye; Buurgaard; Buurmølle, og nogle eenlige Steder.

6) **Naursgn** bestaaer af Naurbye; Alstrupbye; Vognstrupbye Krunderupbye; Falsøbye.

7) **Siirsgn** er Annexet til Naurkirke, og bestaaer af lutter eeneste Gaarde, og har ingen Byer. Det er meget forunderligt, at adskillige andre Sogne have en Deel Jorde, som ligge strøede hist og her inde iblant Bøndernes Jorde.

8) **Ølbyesogn** bestaaer af Østerølbye; Vesteølbye; Foldgaard; Kiergaardsmølle.

9) **Aspsogn** er det ene Annex til Ølbyekirke; hvortil hører: Østerbye; Lindebye; Nørbye; Birkildbye; Lindtorp, en liden frie, men ukomplet Herregaard, hvis Hovedgaardstaxt er 11 Tdr. 7 Skpr. 2 Alb., Bøndergods 80 Tdr. 7 Skpr. 1 Fkr., Tiender 16 Tdr.

10) **Fousing- eller Favsgnsogn** er det andet Annex til Ølbyekirke. Dertil hører: Hundsdal; Favsgnsgaard; Krog; Budsboel; Skrædergaard; Piilgaard; Bogberg; Oghule; Nogelsgaard; fire Dalgaarde; Bok; Bierg; Naursgaard; Skadsborg; Qvolsgaard; Stadsberg, Vestenkier; Høihuset.

11) **Veirumsogn** bestaaer af Veirumbye; Præstegaarden; Ausumgaard, en Herregaard, hvis Hovedgaardstaxt er 11 Tdr. 2 Skpr. 3 Fkr., Bøndergods 346 Tdr. 1 Skp. 1 Fkr. 1 Alb., Mølleskyld 2 Tdr. 1 Skp., Tiender 129 Tdr. Lundbye; Overdalen og flere eenlige Gaarde og Steder.

12) **Meirupsogn** har ingen Landsbyer, men allene eenlige Gaarde og Torper, saasom: Blæsberg, en stor Bondegaard, hvor adelige Herremænd i fordum Tid skal have boet; Storetovstrup, ligeledes i fordum Tid et Herresæde. Af Høye paa Sognets Marker ere bekiendte især Konghøy og Tinghøy.

13) **Borbiergsogn**, hvis Kirke er stor og anseelig, med et høit Taarn og to Korskirker, bestaaer af Borbjergbye; Borbierrgmølle; Borbierrgholmgaard; Præstegaarden. Til Præstens Bord er henlagt den fiskerige Holmgaardsøe, saavel som Borbierrgholmgaard, der skal være givet til Præstens Bord af en Prior i Stubberkloster. Hoagerbye; Skavbye; Tinkebalbye; Trabierrgbye; Sønderhvambye; Nørhvambye; Abbildholt; Hesselaæ; Hessel, som skal i fordum Tid have været en Herregaard, hvoraf endnu kiendes Rudera paa en Holm, omgivet med Grave; Lillehessel; Hee; Oversavstrup; Nedersavstrup; Savstrupmølle, ødelagt af Vandskyl; Storehedegaard; Lillehedegaard; Risom; Damgaard; Haislund; Naltoft; Nørflæng; Bukdal; Brantberg; Naae; Pugdal; Qvisgaard; Skolvad; Munkesgaard; Paiberg; Bisgaard; Bøgild; Brørbek; Lilleperregaard; Storeperregaard; Kielsmark. Paa Marken findes en Mængde Høye, hvori de skal ligge begravne, som bleve slagne i Skipper Klemens Oprør. Den Høy, som Kirken ligger paa, kaldes Bovbierrg.

14) **Rydesogn** er Annexet til Borbierrgkirke, men ligger i Gindingherred, hvor det findes anført ved No. 10.

15) **Handbierrgsogn** er Annexet til Eisingkirke i Gindingherred. Til dette Sogn, som Aar 1735 af Kong Kristian den Siette blev annekteret til Eising, hører Handbierrgbye; Handbierrghovgaard, en smuk Herregaard, hvis frie Hovedgaardstaxt er 25 Tdr. 3 Fkr., Bøndergods 204 Tdr. 2 Skpr. 2 Fkr. 1 $\frac{2}{5}$ Alb., Tiender 13 Tdr. 1 Skp. 2 Fkr. 1 $\frac{1}{5}$ Alb. Sønderbyegaard, er en frie Avlsgaard, som ligger under den Herregaards Landtings Hovedgaardstaxt i Eisingogn; dens frie Hovedgaardstaxt er 9 Tdr. 2 Skpr. 2 Fkr. 2 Alb.

16) **Maabiergsogn** er Annex til Kiøbstæden Holstebro i Ulborgherred. Til dette Sogn hører: Maabiergbye; Særkier; Dallerupbye; Gaarhøie, to Gaarde; Døs, to Gaarde; Frøik, to Gaarde; Frøikmølle; Sønderlundbye; Nørlund, to Gaarde; Lægaard, to Gaarde; Lægaardmølle; Tradsberggaard; Hoelgaard.

Efterfølgende Bøvlingamt.

Kilde: Nicolay Jonge,
Kongeriget Danmarks chorografiske Beskrivelse.
Kiøbenhavn 1777
Johan Rudolph Thieles Bogtrykkerie og paa hans Forlag, boende i store
Helliggieststrædet No. 150

Side 520 – 540.